

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ

У період інноваційних змін, реформування освітньої галузі значна увага приділяється удосконаленню процесу навчання, зокрема й навчальній діяльності студентів. Сучасні наукові розвідки спрямовані на з'ясування такого кола педагогічних завдань: активізації пізнавальної діяльності студента, навчання поєднувати теоретичні проблеми і практичне їх вирішення (дуальна освіта), врахування принципів індивідуального підходу до навчання. Результати наукових досліджень сприяють постійному оновленню методів викладання, вдосконаленню організації освітнього процесу.

Процес навчання у закладах вищої освіти у схемі «передача інформації викладачем – репродукція вивченого студентом» зараз не на часі. Адже інформація лише тоді перетворюється в знання, коли вона застосовується на практиці. Науково-технічний прогрес, безперервне впровадження новітніх досягнень науки й технологій у життя ставлять майбутнього фахівця в умови, що вимагають постійного розв'язування проблем (технічного та економічного характеру, з точки зору якості та ефективності та ін.).

Проблемний метод навчання – це перспективний напрям розвитку творчих здібностей особистості, що забезпечує міцне засвоєння знань, вчить мислити, долати труднощі. Вважаємо, що застосування такого методу в освітньому процесі сприятиме адаптації, соціалізації молодого покоління в сучасному суспільстві.

Метою роботи є встановлення доцільності використання технології проблемного навчання в освітньому процесі.

Теорію проблемного навчання представлено у працях вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів: Ю. К. Бабанського, Дж. Брунера, В. Т. Кудрявцева, І. Я. Лернера, М. І. Махмутова, В. Оконя та ін. Науковці відзначають важливість проблемного методу навчання для активізації пізнавальної діяльності.

Основними вимогами до випускника вищого навчального закладу є: здатність підходити творчо до вирішення професійних завдань, уміння орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, аналізувати, розробляти план дій, готовність до реалізації завдань і здатність брати відповідальність за їх виконання. Одним із перспективних напрямів формування зазначених якостей вважаємо необхідність застосування технології проблемного навчання.

Проблемне навчання виникло як протипага традиційному, що фактично виключає можливість розумової активності. В основі проблемного навчання – ідея американського педагога і психолога Д. Дьюї: навчання через ігрову і

практичну діяльність. У нашій країні зацікавлення цією технологією з'явилося в кінці 60 – початку 70-х років ХХ ст.

Проблемний метод спрямований на досягнення такої мети, як формування та розвиток у студентів інтелектуальної, мотиваційної, емоційної сфер, розвиток їх індивідуальних якостей. Акцент робиться на загальному розвитку студента, адаптації до процесу прийняття рішень, а не на відтворенні готових наукових висновків.

Проблемне навчання відображається в проблемній ситуації, проблемному запитанні чи завданні. Проблема ситуація – пізнавальна трудність, для подолання якої необхідні нові знання, докладання інтелектуальних зусиль. Зазначимо, що різниця між проблемним завданням та пізнавальним полягає в тому, що друге спрямоване на здобуття знань, а в першому є можливість отримати неоднотипні відповіді, немає єдино правильного результату.

Перевагами проблемного навчання є те, що воно формує критичне мислення, творчий підхід до вирішення питань, поєднує в собі теоретичну і практичну частину завдань, містить принцип індивідуального підходу, активізує розумову діяльність, емоційну активність, формує світогляд, розвиває логіку.

Недоліками аналізованої технології навчання є те, що при підготовці відбуваються великі часові витрати як зі сторони викладача, так і зі сторони студентів, потребує створення чіткого алгоритму реалізації, ґрунтовне розуміння правильності використання «проблеми» для отримання найкращого результату.

Науковець М. М. Фіцула зазначав, що проблемне навчання передбачає проблемне викладання, тобто створення системи послідовних проблемних ситуацій і управління процесом їх вирішення, а також проблемне учіння – особливу форму творчої навчальної діяльності студентів щодо засвоєння знань і способів діяльності з наявністю аналізу проблемних ситуацій [3, с. 239].

Проблемне навчання вимагає застосування широкого спектру проблемних методів навчання. Такими методами можуть бути: метод проєктів, кейс-технології, технологія веб-квест та ін.

Метод проєктів доцільно застосовувати для вирішення певної проблеми, що потребує інтегрування різних методів, засобів навчання, знань і вмінь із різних галузей науки. З його допомогою реалізуються міжпредметні зв'язки, оскільки неможливо всебічно опрацювати тему в межах лише одного навчального предмета. Застосування цього методу також дає змогу згуртувати студентів, навчитись працювати в команді. Учасники проєкту мають усвідомлювати мету своєї діяльності та виробити план подальших дій для реалізації основних завдань.

Педагог І. Дяченко вважає, що завдання уроку-проєкту полягає не в передачі учневі певного обсягу знань, а у формуванні вміння здобувати й опрацьовувати інформацію, а також навичок мислити, аналізувати й оцінювати [2, с. 13-19].

Метод «кейс-технологій» належить до активних імітаційних методів навчання, мета якого полягає в спільному (груповому) аналізі ситуації (case) та

виробленні практичного рішення. Завершальним етапом навчання за методом кейс-технологій буде оцінка запропонованих рішень і вибір найкращого в контексті поставленого завдання. Особливістю методу є створення проблемної ситуації на основі реальних фактів, що є активізуючим фактором для виконання завдання.

Робота у форматі веб-квест урізноманітнює процес навчання. Використання цієї технології дає нові можливості для засвоєння та вдосконалення знань. Поняття «веб-квест» розуміється, як «веб» – за допомогою інтернету, веб-сайтів, а «квест», у перекладі з англійської мови – «пригоди», «завдання», «гра». Іншими словами, за допомогою онлайн-середовища створюються проблемні завдання чи ситуації з використанням елементів гри або змагання.

Педагог О. Бойко стверджує, що інтеграція веб-квестів у процес навчання активізує навчальний процес, сприяє підвищенню індивідуалізації навчання, його якості. Така робота перетворює учнів на активних суб'єктів навчальної діяльності, посилює не лише мотивацію, а й відповідальність за результати [1, с. 20-25].

Висновки та перспективи подальших розвідок. У підсумку зазначимо, що проблемне навчання у закладах вищої освіти є творчою, емоційно насиченою працею як викладача, так і студента. Застосовуючи досліджувану технологію в процесі навчання, викладач повинен знати й зважати на її переваги та недоліки, розуміти, що не всі форми і методи навчання можна зводити до проблемних. Важливо пам'ятати, що принцип індивідуального підходу можливо реалізувати при використанні проблемного навчання тоді, коли завдання подаватимуться за рівнем складності відповідно до рівня домагань студента.

Проблемне навчання вимагає застосування широкого спектру проблемних методів навчання. Такими методами можуть бути: метод проєктів, кейс-технології, технологія веб-квест та ін. Вважаємо, що доцільність використання проблемного навчання та його методів на окремих заняттях чи як підсумок певної теми є коректним та виправданим. Зазначимо, що досліджувана технологія не є новою, однак вона залишається актуальною та затребуваною завдяки можливості сформулювати такі навички особистості як: здатність підходити творчо до вирішення професійних завдань, уміння орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, аналізувати, розробляти план дій, готовність до реалізації завдань і брати відповідальність за їх виконання. Ці якості, у свою чергу, є вкрай необхідними для майбутнього фахівця.

Література

1. Бойко О. М. Технологія веб-квест як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів . *Англійська мова та література*. 2016. №22/23. С. 20-25.
2. Дяченко І. Метод проєктів: використання на уроках і позакласних заходах. *Профтехосвіта*. 2017. № 4. С. 13-19.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / М. М. Фіцула. 2-ге вид., доп. К.: Академвидав, 2014. 456с.